

KRNJI LJETOPIS SPLITSKI

Među ostalim svojim narativnim izvorima, Lucius je objelodanio tekst koji ima natpis »Incipit historia edita per Micham Madii de Barbazanis de Spaletto de gestis Romanorum imperatorum et summorum pontificum pars secundae partis de anno domini MCCXC«. ¹⁾ To djelo, koje po svjedočanstvu naslova nije u potpunosti tradirano, zahvaća u svom krnjem obliku doba od izbora pape Nikole IV (1288) do atentata na ugarskog kralja Karla I (1330), odnosno do neke pomrčine sunca i nekih pomrčina mjeseca. Djelo, kakovo je kod Luciusa, podijeljeno je u 29 glava s rednim brojevima od I do XXIX i s posebnim naslovima pojedinih glava. Šišić je zaključio da je to djelo, pisac kojega da je Miha Madijev de Barbezanis, nastalo odjednom u cjelini »oko godine 1358«. ²⁾ No ovo se mišljenje neće moći održati. Na nekoliko mjesta ovoga djela dade se naime razabrati da je pisanje izvjesnih podataka bilo vremenski razmjerno blizu događajima o kojima ti podaci izvješćuju.

Glava XI ima ovaj podatak: »Qui dux Austriae, cum ipse sit electus in regem Romanorum³⁾ atque imperatorem per electores Alemaniae, tamen non obtinuit benedictionem imperialem, sed in suspenso remansit, eo quod dux Bavariae per maiorem partem electorum eligitur et ita utraque electio suspenditur usque ad creationem papae futuri, et ut dicitur quod bellum inter eos debet imperium determinari«. Govori se o suparništvu austrijskog (austrijskoštajerskog) vojvode Fridriha »Lijepog« i bavarskog vojvode Ludovika »Bavarca«. U bitki kod Mühldorfa 28 rujna 1322 uhvatio je Ludovik Fridriha. Ovaj je podatak zastalno napisan prije ove sudbonosne bitke kod Mühldorfa (odnosno, sa svom točnošću, prije nego što je u Dalmaciju

¹⁾ *De regno Dalmatiae et Croatiae*, Amstelodami 1666, str. 371—380. Iz Luciusa je ovo pretiskao V. Brunelli koji je tom djelu dao uvod i tumač (Programma dell' i. r. ginnasio superiore di prima classe in Zara alla fine dell' anno scolastico 1877—78, XXII, Zara 1878, str. 5—61). Izdanje Brunellijevo je pretiskano u časopisu *Archivio storico per la Dalmazia*, vol. I (Roma 1926), fasc. 1 (pag. 33—36), 2 (35—36), 3 (45—48), 4 (41—48), 5 (45—48), 6 (45—47). U ovoj se raspravi Brunelli citira prema zadarskom izvještaju. Tko pak želi, lako će u *Archivio storico* pronaći dotično mjesto. — Treba napomenuti da je pok. Šišić, u kasnije vrijeme, običavao pisati i govoriti »de Barbezanis«, a ne više »de Barbazanis«. Ovu je izmjenу Šišić učinio ja-

mačno zato, što je tako vidio u izvjesnom rukopisu koji se nalazi u vatikanskoj knjižnici. Taj bi rukopis trebao biti istovetan s rukopisom iz knjižnice Petra Cindra u Splitu. Prema jednoj Šišićevoj izjavi piscu ove rasprave, Šišić je u vatikanskoj knjižnici kolacionirao rukopis iz negdanje Cindrove knjižnice s Luciusovim izdanjem. (Od ovog Cindrova rukopisa nastao je Luciusov rukopis — *Inscriptiones dalmaticae*, Venetiis 1673, str. 73 d.)

²⁾ *Miha Madijev de Barbazanis*, Rad Jugoslavenske akademije 153 (Zagreb 1903), str. 13.

³⁾ Luciusova skraćena *Rom.* kod Brunellija očito samo tiskarskom griješkom *Romanum*.

dopro glas o bitki), pošto se, na ovom mjestu, izriče očekivanje da će rat odlučiti kome će pripasti carstvo.

Glava XX kazuje ovo: »Anno domini MCCCXXII dominus dux Stiriae et Austriae et dominus dux Bavariae, scientes quod per bellum debebat determinari inter eos electio imperialis, ut supra dictum est, venerunt cum exercitu et gente magna armatorum ex utraque parte ad campum et ibi proelii sunt ad invicem. Ita quod ex utraque parte cecidit magna quantitas in terra mortuorum et, prout dicitur, victoria remansit in ducem Bavariae et dominus Austriae Fredericus remansit devictus cum tota sua gente. Quidam dicunt quod mortuus est in bello, quidam dicunt ipsum esse captivatum et decapitatum ab ipso duce Bavariae cum nobilibus captivis Teutonicis; quidam vero dicunt eum incarceratum — et hoc magis est credendum.« Ova vijest o bitki kod Mühldorfa mora da je pisana skoro iza događaja. Jer pisac podatka donosi verzije o sudbini Fridriha »Lijepog«: ili da je poginuo u boju; ili da je uhvaćen i pogubljen; ili da je zatvoren, a ovo se piscu čini najvjerojatnije. Kako je sudbina Fridrihova (umro 1330) i poslije bitke kod Mühldorfa vrlo istaknuta, nemoguće je da se o Fridrihu nije i kasnije saznavalo u Splitu i Dalmaciji uopće, pa je tako isključeno da bi u vrijeme do koga djelo teče, ili bolje do koga je teklo, mogle kolati ovakove verzije. Štaviše, postojanje ovih verzija upravo pokazuje da je podatak zabilježen doskora iza bitke kod Mühldorfa.

Glava XXI priča o pohodu Splićana na Klis god. 1323. Pisac grdi Splićane za njihov poraz ispod Klisa kad su mislili da će im Klis lako dopasti ruku: »O Spalatini insensati, quid credebatis de assensu vestro invadere castrum Clissiae et capere comitem Georgium? nesciebatis quia anno praeterito aliae civitates Dalmatiae cum Venetis modicum honorem obtinuerunt, recedentes exinde cum damno et verecundia?«⁴⁾ Kad se prigodom izvješćivanja o događaju

⁴⁾ Šišić (*Пад Младена Шубића, бана хрватскога и босанскога*, Glasnik Zemaljskog muzeja u Bosni i Hercegovini XIV, Sarajevo 1902, str. 365) najprije je tumačio da se podatak o uzmaku dalmatinskih gradova i Mlečana god. 1322 odnosi na »ponašanje Šibenika i Trogira, jer oni, ma da su u duždu imali svoga vladara, ipak dolaze pred Karla I. sa svojim privilegijama«. Drugi put je Šišić (*Miha Madijev de Barbazanis*, str. 38) na osnovi ovih istih riječi zaključivao da »nesumnjivo izlazi da je kod splitskog osvojenja Omiša (što je prethodilo pljačkanju splitskog polja od kliškog gospodara Jurja i neuspjeloj splitskoj ekspediciji na Klis) »imala i Venecija posla«. Ali je pisac podatka u spomenutoj aluziji, zato što ju je učinio upravo kad je govorio o oružanom napadaju Splićana na Klis, mogao pomišljati

jedino na oružanu akciju dalmatinskih gradova s Mlečanima — i to u prvom redu kod Klisa (dakle exinde = odanle!). U ovoj akciji od god. 1322 nije bio angažiran Split, jer pisac grdeći Splićane kaže »aliae civitates Dalmatiae«. Ovo objašnjenje — da su neki dalmatinski gradovi, među kojima nije bio Split, s mletačkom pomoći pokušali osvojiti Klis 1322, ali su bili poraženi — treba nesumnjivo dovesti u vezu s podatkom o događaju iz god. 1322 (gl. XVII): »Tragurienses et Sibenenses cum galeis Venetorum et stipendiariis per Venetos ipsis concessis una nocte de Tragurio exeuntes, coeperunt Almissium et Scardonam, derobantes et comburentes domos, res et homines, atque barcas et ligna, quae erant ibi, ducentes secum Tragurium et Sibenicum cum magna victoria«. Treba očito shvatiti da su

od god. 1323 potsjeća na neki prethodni događaj koji se je zbio »anno praeterito«, onda taj izraz jamči da je ovaj podatak od god. 1323 i zapisan još iste — 1323 — godine.

Glava XXII izvijestivši o pohodu bana Nikole po Hrvatskoj i Dalmaciji, čija je ekspedicija započela u kolovozu a završila se je u ranu jesen 1323⁵⁾, ovako nastavlja: »Recedente bano Nicolao de Dalmatia et Chroatia, direxit gressus suos versus Ungariam. Tunc omnes barones de Chroatia⁶⁾ insimul colloquium fecerunt cum Venetis et civibus de Dalmatia, in quo multa ordinarunt contra regem et banum per regem missum. Tunc putantes resistere potentiae regali et ipsis per eum missis in Chroatiam, consilium malignum et perversum (ceperunt)⁷⁾. Quid cogitatis de rege vestro Carolo, qui ad petitionem vestram vos a potestate tyrannica liberavit, deponens banum Mladenum de banatu Dalmatiae et Chroatiae, ipsum incarcerando, faciens⁸⁾ vobis privilegium vestrarum terrarum, vobis libertatem concedendo. Nunc autem minime cognoscentes beneficia vobis a dicto domino rege exhibita, a gratia ipsius separare voluistis, alteri dominio adhaerendo. O servi servorum, servientes Ungariae, quare non considerastis potentiam regalem vestri domini regis naturalis... Ubi ergo est sensus vester et memoria, quod in uno ictu posset vos destruere⁹⁾ et omnes vestros consultores; et in brevi fiet deflictio vestra propter infidelitatem vestram, quam videbitis cito in partibus Chroatiae et Dalmatiae. Veniet igitur leo rugiens ex aquilonari parte versus partem meridianam, trahens caudam suam post se ma-

»aliae civitates Dalmatiae« koje su 1322 uz mletačku pomoć htjele zauzeti Klis također Trogir i Šibenik. Nije nemoguće da se je ovaj trogirsko-šibensko-mletački neuspjeh kod Klisa od god. 1322 zbio upravo za uspjeha ove koalicije kod Omiša i Skradina. Trogirsko-šibensko-mletački poraz kod Klisa 1322 nije kao takav zabilježen u ovom narativnom izvoru. Tek kad govori o splitskom porazu 1323, ozlovoljeni pisac pravi aluzije na neuspjeh kod Klisa iz god. 1322.

⁵⁾ Up. za njen početak glavu XXII ovoga djela, a za svršetak Vj. Klaić, *Hrvatski hercezi i bani za Karla Roberta i Ljudevita I*, Rad Jugoslavenske akademije 142 (Zagreb 1900), str. 168 — i prema njemu Šišić, *Miha Madijev de Barbazanis*, str. 59 d.

⁶⁾ Brunelli je Luciusov *Chroat.* pogrešno pretiskao *Dalmatia*.

⁷⁾ Brunelli (nav. dj., bilj. 2 na str. 53) kaže: »Qui c'è una lacuna; manca probabilmente la voce *inierunt* opure *fecerunt*«. Šišić (*Miha Madijev de Barbazanis*, str. 10) veli da »fali glagol, možda *fecerunt*«. Može se dopuniti i

glagolom *capere* (consilium capere = odlučiti)!

⁸⁾ Lucius već ovako ispravio, dok je u rukopisu koji je imao Lucius bilo *facientes*.

⁹⁾ Tiskarskom griješkom ispušten je ovaj infinitiv u Luciusovu izdanju ovog narativnog izvora. Da je tiskarska griješka tvrdi Lucius, *Inscriptiones dalmaticae*, str. 70. Od pet Luciusovih ispravaka u *Inscr. dalm.*, Brunelli je ispravio samo jednu očitu tiskarsku griješku (*mamu* mjesto *manu*!). Brunelli nije proveo ispravke prema *Inscr. dalm.*, iako se iz uvoda (nav. dj., str. 3) i iz bilj. 11 glavi III (isto, str. 15) vidi da je ipak za to znao. Ali ovo Brunellijevo znanje očito nije bilo neposredno, jer ovu Luciusovu knjigu naziva »*Inscriptiones latinae*«! Brunellijeve riječi zavele su Šišića koji je, ne kontroliravši Brunellija, mislio i rekao: »prof. Brunelli pripazio je na to te svoj tekst valjano ispravio« (*Miha Madijev de Barbazanis*, str. 12). Ali Brunelli nije to ispravio, a Šišić (up. nav. dj., str. 10, 12) drži se Brunellijeva teksta!

ximi exercitus et innumerabilis gentis diversarum linguarum et circuibit vos et gentem vestram, nec non totam provinciam; ita quod a flatu leonis peribitis, idest a facie regis in ore gladii exterminabimini, nec fugam arripietis, quia undique ira regis super vos veniet.«

Tu se dakle govori najprije o akciji hrvatske gospode s Mlečanima i dalmatinskim građanima po odlasku bana Nikole. Ona pada u proljeće 1324, jer Trogir bira 2 travnja 1324 svoje opunomoćenike za sastanak o kojem se ovdje izvješćuje¹⁰⁾.

Daljni, drugi podatak pripovijeda o namjeri hrvatske gospode da se odijele od vlasti ugarskog kralja i pridruže »drugome gospodstvu«. Ovo drugo gospodstvo kome se hoće priključiti hrvatska gospoda može biti samo mletačko. Pisac ne nalazi niti potrebnim da u tom predbacivanju istakne po imenu ovo »gospodstvo«, očito zato što u vrijeme kad je to pisao bilo je ovo i te kako jasno i razumljivo.

Ovo stanje drugog podatka suvremeno je pisanju ovog izvještaja, jer je očividno da podatak koji počinje »Nunc autem...« izvješćuje o vremenu u kome je podatak pisan. Taj je podatak pisan za kralja Karla I (1301—1342), jer se kaže: »Nunc autem minime cognoscentes beneficia vobis a dicto domino rege (sc. Carolo!) exhibita, a gratia ipsius separare voluistis...« To već znači da je ovo pisano najkasnije do god. 1342. Ali ovaj podatak nije mogao biti pisan za mletačkog gospodstva u Splitu 1327—1357, jer u njem bez ikakvog prikrivanja splitski pisac, oštro osuđujući veleizdaju hrvatske gospode, naglašuje svoju privrženost kraljevskoj ugarskoj vlasti, štaviše prijeti se hrvatskoj gospodi moći ugarskog kralja koji da može »jednim udarcem« satrti njih i njihove »savjetnike«.¹¹⁾

Ali nije potrebno ostati kod ovog vremenskog razmaka, od proljeća 1324 do ljeta 1327, pošto se vrijeme u kom je pisan tekst ove glave može još većom točnošću odrediti. Iz pisma trogirskog pretstavništva šibenskomu od 18 kolovoza 1326 vidi se da su se Nelipac¹²⁾, Kurjakovići i Juraj Mihovilović obratili na Šibenik i Trogir, i da je Trogir u slučaju ugarske navale spreman da zajedno s njima vojuje.¹³⁾ Mršavi podaci sačuvanih mletačkih izvora, datirani sumarno 1326—1327, davaju suglasne izjave o sklapanju uskih hrvatsko-dalmatinsko-mletačkih veza.¹⁴⁾ Kako te događaje treba datirati svakako prije odlučnih

¹⁰⁾ T. Smičiklas, *Diplomatički zbornik kraljevine Hrvatske, Dalmacije i Slavonije IX* (Zagreb 1911), str. 186 d.

¹¹⁾ Spomenuti »savjetnici« ne mogu biti drugo nego ili venetofilski dalmatinski građani ili Mlečani ili jedni i drugi.

¹²⁾ Oblik Nelipić, kako se shvaća u suvremenoj historiografiji, nema osnove o onodobnom pisanju ovoga imena. To ime ima značenje nelijepa stvorenja u želji — »ne budi mu uroka«! Može se pisati Nelip'c, Nelep'c,

Nelipac, Nelipec, Nelepac, Nelepec, ali nikako ne Nelipić ili Nelepić.

¹³⁾ Smičiklas, nav. dj. IX, str. 305 d.

¹⁴⁾ »Scriptum fuit illis de Sybinico de novis Ungarie et de voluntate regis, que videtur esse de habendo dominia civitatum et contrate, et quod super confederatione contrahenda cum Jadra, Sibinico et Tragurio nobis scripserunt filii condam Curiaci comitis de Corbavia, comes Georgius Micovelich, et Neliptius comes Tinini, quod nobis placet, si videtur eis fore pro eorum bono.« (Sime

akcija bana Mikca i relativnih njegovih uspjeha u Hrvatskoj, to se i dotični podatak glave XXII, kojim se očito pomišlja baš na ove odnose, mora datirati u vrijeme prije ovog ratovanja. Pošto je vrijeme u kom je nastao tekst ove glave suvremeno ovom podatku, tada to znači da je ovaj tekst napisan god. 1326 u vrijeme kad se je očekivao napad bana Mikca. Tako je objašnjena i groznja piščeva koji željno iščekivaše vojsku ugarskog kralja.

Činjenica je međutim da je Šišić već datirao ovo djelo, — no neispravno. Šišić je naime pretpostavljao da razdioba u glave potječe od pisca; taj da je Miha Madijev de Barbezanis; posljednja vijest se odnosi na god. 1330; — i Šišiću je postalo »jasno da je Miha svoje djelo pisao iza te godine«, da bi zatim na osnovi podataka glave XXII zaključio da je ovo djelo napisano »oko godine 1358«. ¹⁵⁾

No sada je dokazano za neke podatke da su bili sukcesivno bilježeni i da je to zapisivanje imalo značaj suvremenog bilježenja. I dokazano je da je ovo djelo bar od god. 1322 nastajalo takovim suvremenim bilježenjem. Ovo djelo nije ništa drugo nego ljetopis, ali ljetopis koji nije sačuvan u prvobitnom obliku. To se razabira u tom što su podaci ovog ljetopisa ispreturani, a morali su, već po prirodi stvari, biti poredani hronološkim redom. Na osnovi ove činjenice ispremetnutoga teksta mora se svom pouzdanošću zaključiti da ovoj redakciji ljetopisa treba pripisati razdiobu u glave (koja ide usprkos hronološkoj ispreturanosti redom od broja I do XXIX) i naslove glava. Samo je ova preradba učinjena na laku ruku. Pod naslove glava svrstana je ne samo vijest koju naslov nagoviješta, nego i druge vijesti.

Nešto o toj zloj sudbini ljetopisa govori i sam naslov, kako je tradiran kod Luciusa. Što se već iz podatka »pars secundae partis de anno domini MCCXC«

Ljubić, *Listine o odnošajih izmedju južnoga Slavenstva i mletačke republike* I, Monumenta spectantia historiam Slavorum meridionalium I, Zagrabiae 1868, str. 168.) — »Quod fuit scriptum Sybinico et aliis terris nostris de unione, quam petebant barones« (isto, str. 172). — »Denotata fuerunt terris nostris Sclavonie nova, de voluntate non bona regis Ungarie, et quod faciant unionem cum baronibus Croacie, si videtur eis etc.« (isto, str. 173).

¹⁵⁾ Miha Madijev de Barbazanis, str. 12 d. — Šišićeva analiza XXII glave glasi: »Mihine riječi, kojima tobože proriče hrvatskoj gospodi propast, odnose se očevidno na kralja Lauša I., jer samo on može biti taj „ričući lav sa sjevera“, što će doći s ogromnom vojskom sastavljenom od raznih jezika (= naroda), jer Karlo Roberto poslije godine 1322. nije više dolazio u Dalmaciju. Miha dakle ima na tom mjestu na umu godinu 1346., kad je Lauš došao u dalmatinsku Hrvatsku sa kakih 100.000 momaka, te odista skršio silu nepo-

korne gospode hrvatske. Ali one riječi: „opkolit će vas i vašu vojsku, dapače cijelu pokrajinu“ smjeraju na godinu 1358., kad je osim Hrvatske i sva Dalmacija došla u kraljeve ruke, pa tako gospoda hrvatska odista nijesu imala kud „da pobjegnu“, a da ih ne stigne srdžba kraljeva.« (Isto, str. 13.) Ali pokazalo se je isključenim da su se piščeve asocijacije, kad je on pisao tekst gl. XXII, mogle vrzati po događajima od god. 1346 i 1358. Dokazalo se je da je pisac očekivao pohod od 1326! — U stvari, Šišić je samo razvio prethodno historiografsko mišljenje kako ga je prikazao Fr. Rački (*Ocjena starijih izvora za hrvatsku i srbsku poviest srednjega vieka*, Književnik I, Zagreb 1864, str. 544—548). Ali dok je Rački sudio da je Miha Madijev »bilježio... suvremene zgode... i da je »te zgode, glasove i viesti podielio u neke glave« (isto, str. 546), Šišić je otstupio od prve zaslade da bi zadovoljio drugu, zapažajući očito njihovu međusobnu protivurječnost.

može izvesti? Treba zaključiti da se stavak »de anno domini MCCXC« odnosi na »secunda pars«, a ne na »pars secundae partis«. Jer kad bi se doista odnosio na »pars secundae partis«, onda bi se morala očekivati izjava da obuhvata od izvjesne godine do izvjesne godine (ili do kraja). Očito je da se hoće kazati da »secunda pars« počinje od 1290 (zapravo od god. 1288!), a to znači, jer je ovaj tekst od 1290 (zapravo 1288!) do 1330 tek »pars secundae partis«, da je on slijedio i poslije 1330. Isto tako, budući da »secunda pars« počinje od 1290 (zapravo 1288!), znači da se hoće reći: tekst je obuhvatao i godine prije 1290 (zapravo 1288!). Ali iz izreke »secunda pars« ne smije se zaključivati da je to neki posebni dio, zasebno označen u originalu od navodnog prvog dijela. Očito i taj podatak »pars secundae partis de anno domini MCCXC« potječe od onoga kasnijeg prerađivača koji je proveo razdiobu u glave (od broja I do XXIX) i dao naslove glavama; godina 1290 (zapravo 1288!) nije ni po čemu granica između dva dijela ljetopisa. Stoga se mora zaključiti da je izreku »pars secundae partis de anno domini MCCXC« upotrebio prerađivač da bi ukratko, bez duljega objašnjavanja, kazao: da nema onoga teksta što je dolazio prije god. 1290 (zapravo 1288!), a da ono što se odavde donosi ne ide do kraja djela do kuda je nekoć išlo. Zastalno da prerađivač sam već nije znao gdje je tekst počeo a gdje je završio. On je imao samo tekst za koji je vidio da mu nedostaje početak i kraj. To odmah pruža sliku: rukopis je bio uništen s oba kraja (ili nije bilo listova ili su listovi bili toliko oštećeni da nijesu bili čitljivi). Ovako su razumljiva također oštećenja unutar teksta i ispremetnuti tekst današnje redakcije. Ne samo da su listovi stajali zasebno, već i dijelovi listova; pa i na pojedinim mjestima bio je uništen tekst. Prerađivač nije imao namjeru da raspoređuje prema nekom načelu, već što je radio od nevolje je radio; bolje nije, svakako dosta nemarni prerađivač, umio složiti; on je bio, po svemu se vidi, običan prepisivač.

Kad se oduzme od naslova stavak za koji je sada ustanovljeno da može biti samo prerađivačev, onda dolazi na red ovaj podatak, kao neki naziv ljetopisa: »de gestis Romanorum imperatorum et summorum pontificum«. Ali i ovo potječe očito od onoga istoga lica koje je rasporedilo djelo u glave i dalo naslove glavama. Prvih pet glava ima naslov o papama, šesta glava o caru rimskom, a onda je još naslov gl. XI o papi, a gl. XX o borbi za carstvo između vojvode austrijskog i vojvode bavarskog. Ovaj je stavak u naslovu krnjega djela udešen, bjelodano, prema natpisima prvih glava, ali isto tako na laku ruku kao što i naslovi glava gdje često ispred raznolikog sadržaja dolazi jedinstven naziv. Prema tome ovaj dio natpisa »de gestis Romanorum imperatorum et summorum pontificum« po interpretaciji prerađivača samo je neki opći sadržaj o čemu ovaj ljetopis priča. Prerađivač je tim očito htio reći da je to »opća povijest«, tek je to zakrili carskom krunom i papinskom tijarom. Da bi opći naslov djela bio stvarniji, nego što su naslovi glava, nema se doista pravo očekivati.

Za ovaj se ljetopis još kaže da je »historia edita per Micham Madii de Barbezanis de Spaletto«. Dosad se je shvaćalo da ove riječi znače da je Miha Madijev de Barbezanis pisac ovog djela. Ali tomu mišljenju ima ozbi-

ljan prigovor. Ne smije se zamišljati, pokazano je, da je ovaj ljetopis imao bilo kakav naslov kad je dospio u ruke prerađivača. Kako nije imao ni početak ni kraj, to je nesumnjivo da nije mogao imati zapisano niti ime piščevo. Prema tome dok se s jedne strane postavlja pitanje, na koje se ne može dati stvaran odgovor, otkud bi prerađivač uopće mogao biti obaviješten o piscu ljetopisa — da je njegov autor upravo Miha Madijev de Barbezanis — s druge strane stoji činjenica da naslov kazuje da je ova kronika »izdana« od Mihe Madijeva de Barbezanis. Iz ovog izraza, shvaćenog kakav jest, izlazi da Miha Madijev de Barbezanis nije pisac ljetopisa. Ali on je očito, po istom izrazu, upravo onaj od koga potječe današnja redakcija.

Čim je to utvrđeno, sijeva pred očima nemogućnost identifikacije Splitskoga Mihe Madijeva de Barbezanis, prerađivača ove kronike, sa Splitskim Mihom Madijevim čija su životna data, prema Šišićevoj slici, otprilike 1284—1358.¹⁶⁾ Ta se je identifikacija mogla činiti samo dotle dok se je držalo da je Miha Madijev de Barbezanis pisac ljetopisa — i, prirodno, između mnogih splitskih Miha Madijevih pronalazilo se je onoga Miha Madijeva koji je hronološki najbolje odgovarao vremenu ljetopisa.

Postavlja se dakle novo pitanje, tko je taj Miha Madijev de Barbezanis — prerađivač ljetopisa. Kad je nastala ova preradba? Treba reći da u ovaj čas nema podataka na osnovi kojih bi se to moglo odrediti. Možda će skriveni arhivski materijal jednoga dana otkriti neke podatke o prerađivaču Mihi Madijevu de Barbezanis. Kako se danas ne može niti približno odrediti vrijeme ove preradbe, to se ova sadanja redakcija ljetopisa mora datirati sve do polovine XVII stoljeća.¹⁷⁾

Kad se zna da Miha Madijev de Barbezanis nije ljetopisac i kad se zna da su izvjesni podaci ljetopisa sukcesivno bilježeni, onda utvrđivanje još nekih činjenica postaje od važnosti za pitanje o postanku ljetopisa. Ljetopis je za događaje od godine 1322 do godine 1324 pun pišćevih subjektivnih, razmjerno opsežnih jadikovka kojih se inače u djelu nigdje ne nalazi: protiv bana Mladena, protiv kliške pustolovine Splitskoga, protiv hrvatske gospode, protiv Jurja Kliškog. Zatim se u ljetopisu kod datiranja događaja koji su se zbili od kraja god. 1321 do god. 1324 (uključivši i tu godinu) za riječ *dies* uvijek upotrebljava *lux*, a nikad se to ne čini ni na kojem drugom mjestu ljetopisa.¹⁸⁾ Napadno je da se ovakovo datiranje podudara s napomenutom karakteristikom sadržaja. Iz toga izlazi da tekst s ovakovim karakteristikama (upravo onaj dio ljetopisa za koji je neposredno dokazano da je nastao sukcesivnim bilježenjem suvremenika) pripada licu koje je bilježilo događaje što su se zbili od kraja god. 1321 do zaključno god. 1324, ali koje nije zapisalo niti prethodne događaje, niti bilježilo kasnije događaje. Prema tome se sačuvani tekst ljetopisa mora podijeliti bar među tri pisca.

¹⁶⁾ *Miha Madijev de Barbazanis*, str. 6 i d.

¹⁷⁾ Da li bi oprezno i ozbiljno paleografsko datiranje rukopisa iz Cindrove knjižnice moglo skratiti ovaj razmak, ne može se ovaj čas reći.

¹⁸⁾ Za tu napomenu pisac zahvaljuje velečasnom gospodinu M. Baradi, redovnom sveučilišnom profesoru, koji je ovu radnju dobio još u rukopisu na uvid.

Ali još nešto. Pošto je otpalo mišljenje da je pisac ljetopisa Splitski Miha Madijev de Barbezani, niče pitanje da li je ovaj ljetopis uopće splitskog podrijetla. No to bi se jedva dalo oporeći. Jer za to ipak svjedoči pričanje o p o s t a n k u Splitsa (gl. XV — »De origine civium civitatis Spaleti«¹⁹⁾, ljetopiševa tvrdnja (u sadanjoj XXIII glavi) »ut habetur in chronicis Spaleti«, pa i to da je upravo jedan Splitski — Miha Madijev de Barbezani — imao pred sobom d e r u t n i rukopis ovog ljetopisa.²⁰⁾ Stoga je i opravdano da se ovaj ljetopis prozove »Krnjim ljetopisom splitskim«.

ZUSAMMENFASSUNG

Über die »Unvollständige spalatinische Chronik«

Eine genaue Untersuchung der in dem Werke »Historia edita per Micham Madii de Barbezani de Spaleto de gestis Romanorum imperatorum et summorum pontificum pars secundae partis de anno domini MCCXC« enthaltenen Angaben erweist, dass dieses Werk zumindest vom Jahre 1322 ab durch sukzessive Aufzeichnungen von Gegenwartereignissen entstanden ist. Eine Angabe ist vor der Schlacht bei Mühldorf (28. September 1322) aufgezeichnet, denn es wird dort die Erwartung ausgesprochen, der Krieg werde entscheiden, wem das Reich zufallen würde. Eine zweite Angabe ist unmittelbar nach der Schlacht niedergeschrieben, denn es werden darin drei Versionen über das Schicksal Friedrichs des »Schönen« angeführt. Da eine dritte Angabe über Ereignisse von 1323 (Zug der Spalatinen gegen Klis) berichtet und bei diesem Anlass an ein »anno praeterito« vorgefallenes Geschehnis erinnert, besagt dies, dass diese Angabe auch im Jahre 1323 verfasst wurde. Eine ausführlichere Textanalyse beweist, dass der betreffende Bestandteil des Werkes 1326 in Erwartung des ungarischen Feldzugs nach Kroatien und Dalmatien geschrieben worden ist. Da die Angaben dieser Chronik durcheinandergemischt worden sind (und sie mussten schon der Natur der Dinge nach einer chronologischen Anordnung unterworfen werden), besagt dies, dass die Chronik nicht in ihrer ursprünglichen Form erhalten ist. Der betreffenden Umarbeitung müssen die Einteilung in Kapitel und die Kapitelüberschriften zugeschrieben werden. Der überlieferte Titel der Chronik vermag den Stand der Dinge noch besser zu erläutern. Es lässt sich nämlich folgern, dass der gegenwärtige Titel von dem

¹⁹⁾ Ne može se jamčiti da je tekst gl. XV prvobitno bio zapisan na onom mjestu ljetopisa gdje se sada nalazi. Ali ako je to ipak tako, onda je taj tekst vjerovatno bio zapisan kao prvi podatak onoga zapisivača koji potom zapisuje događaje od kraja god. 1321 do god. 1324. Međutim nije isključeno da se

je prvotni smještaj teksta gl. XV nalazio, možda, iza kratkog podatka o predaji Splitsa Mlecima god. 1327 (gl. XXVII).

²⁰⁾ Bilo je dakle ispravno već na prethodnim stranama ove rasprave uzeti, a u svrhu stvaranja zaključaka, da je taj ljetopis splitskog podrijetla.

Bearbeiter der Chronik herrührt, und es lässt sich auch erklären, was er mit ihm sagen wollte. Eine genaue Zergliederung gestattet den Schluss, der Bearbeiter habe durch die Wendung »pars secundae partis de anno domini MCCXC« kurz andeuten wollen, dass der vor 1290 (eigentlich 1288!) fallende Text fehle und dass das Gebotene nicht bis zu dem Endpunkte des Werkes reiche, bis zu dem dieses seinerzeit gereicht habe. Man erkennt, dass die Handschrift an beiden Enden der Vernichtung anheimgefallen ist, und aus dieser Tatsache erklärt sich auch der beschädigte Zustand des Textes sowie die Entstellungen im Texte der heutigen Redaktion. Die Formulierung »de gestis Romanorum imperatorum et summorum pontificum« ist vom Bearbeiter verfasst und zwar nach den Überschriften der ersten Kapitel, aber ebenso leichthin als bei der Überschrift der Kapitel selbst, wo häufig verschiedenartigen Inhalten ein Einheitstitel vorangesetzt wird. Da die Chronik, als sie in die Hände des Bearbeiters gelangte, weder Anfang noch Ende besass, konnte auf ihr auch der Name des Verfassers nicht verzeichnet gewesen sein. Deshalb muss der Schluss gezogen werden, dass die Angabe, jene Chronik sei »edita per Micham Madii de Barbezanis«, nicht den Namen des Verfassers, sondern den des Bearbeiters mitteilt. Infolgedessen ist der Bearbeiter der Chronik nicht mit dem Spalatiner Micha Madii identisch, dessen Leben nach Šišić ungefähr in die Zeit von 1284 bis 1358 fällt (!). Zur Zeit stehen keine Angaben zur Verfügung, auf Grund welcher der Zeitpunkt dieser Bearbeitung festgelegt werden könnte. Allein die Chronik liefert sowohl im Hinblick auf die subjektiven Klagen des Verfassers als im Hinblick auf ihre Datierung den Beweis, dass ein bestimmter Teil von ihr (ebenderjenige, für den ein unmittelbarer Beweis vorliegt, dass er durch sukzessive Aufzeichnungen eines Zeitgenossen entstanden ist) einer Persönlichkeit angehört, von der weder der Text der vorausgegangenen Ereignisse noch der Text der späteren Ereignisse stammt, dass also die erhaltene Chronik zumindest auf drei Autoren aufgeteilt werden muss. Die spalatinische Herkunft der Chronik lässt sich aber trotzdem nicht bestreiten.

ZAGREB

DRŽISLAV ŠVOB